

Les Costes a l'àmbit de la Justícia Gratuïta

El reconeixement del dret d'assistència jurídica gratuïta a un justiciable comprèn el contingut material que determina l'article 6 de la Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta, per tal de garantir l'efectiu accés a la justícia al ciutadà. Una part molt important de les prestacions que preveu aquest article forma part del contingut de les costes processals- El règim legal corresponent a les costes en cas que procedís la imposició de les mateixes, en els casos el què una o més parts tenen reconegut el dret d'assistència jurídica està regulat essencialment a l'article 36 de l'esmentada Llei 1/96, i cal diferenciar diversos supòsits:

La part a la que ha estat reconegut el dret d'assistència jurídica gratuïta -sigui actora o demandada- venç en el procediment corresponent amb condemna en costes a la part contrària. Conforme a l'article 36.1, en aquest supòsit procediria realitzar la taxació de les costes i el cobrament de les mateixes amb els límits legals ordinaris.

El problema que es produeix sovint en la pràctica és que les costes, una vegada consignades per la part que hi ha estat condemnada, són abonades per part de l'òrgan judicial al justiciable i aquest no procedeix posteriorment a lliurar-les al professionals intervinents.

No obstant això, la previsió legal de que les costes són del justiciable, té sentit en un litigant particular, perquè constitueix un rescabament per les quantitats que ell mateix ja ha abonat, però en el cas d'una persona que té reconeguda la gratuïtat no troba aquesta justificació, perquè res ha satisfet i per tant en res ha de ser restituït el justiciable. En aquest sentit, destaquem algun pronunciament judicial, en virtut del qual es reconeix un dret de crèdit directe dels professionals a les costes en aquests supòsits:

"En los supuestos en que haya beneficio de justicia gratuita los profesionales intervinientes pasan a ostentar un derecho autónomo al percibo de las costas, precisamente porque se lo reconoce el artículo 36.1 de la Ley reguladora. En caso de no mediar condena en costas a favor de quien es defendido gratuitamente, el abogado y el procurador que actúan en turno de oficio tienen derecho a recibir, sólo, la retribución establecida por la Administración. Pero si hay condena en costas a la parte contraria, el repetido artículo 36.1 dice con toda claridad que, en tal caso, deberá la parte condenada en costas abonar las causadas en la defensa del beneficiario de la justicia gratuita, sin ninguna limitación, pues la Ley no dice que, en tal caso, el pago del vencido deba limitarse a aquello que, en otro caso, pagaría la Administración, como se ocupa de aclarar el último párrafo del artículo. De hecho, en los números 2, 3 y 4 del aludido artículo 36 se hace referencia también a las costas de la defensa, entendidas en el sentido usual, es decir, sin limitarse a lo que paga la Administración por la representación y defensa en turno de oficio." APBarcelona, Secció 12 ST de 08.07.2002

La part que té reconegut el dret d'assistència jurídica gratuïta perd el procés amb condemna a les costes.

En aquest supòsit, previst a l'article 36.2 de la Llei 1/1996, i conforme estableix la jurisprudència, les costes podran ser taxades per establir la quantia de les mateixes; no obstant, no se'n podrà instar la seva execució, ja que queda en suspens sotmesa al fet que en el tres

anys següents a la finalització del procediment es produeixi un millorament de fortuna per part del justiciable. En cas contrari, les costes no es podrien executar.

La Llei 1/1996, però, no estableix quin, dels dos possibles, és l'òrgan competent per fer la declaració d'haver vingut a millor fortuna el justiciable, la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta, òrgan administratiu que ha reconegut el dret d'assistència jurídica gratuïta, o bé l'òrgan judicial que ha conegut del procediment judicial.

En aquest aspecte s'ha pronunciat el Tribunal de Conflictes de Jurisdicció determinant que és una competència de l'òrgan judicial.

"La competencia administrativa queda circunscrita a estas resoluciones de reconocimiento, denegación o, en su caso, revocación por revisión de oficio, pero no contemplan el de la revocación por situación sobrevenida de mejor fortuna que prevé el artículo 37 de la Ley 1/1996.

(...) Como en su antecedente codificado, no se cuestiona el reconocimiento originario del derecho a la asistencia jurídica gratuita ante el supuesto sobrevenido de una mejor fortuna, que no justificaría la limitación de la efectividad del derecho de quien ha obtenido a su favor la condena en costas, sino de dar efectividad a la condena en costas impuesta en la sentencia de origen, lo que explica la colocación sistemática dentro de los supuestos de reintegros económicos en relación con el pago de costas. Como destaca el Ministerio Fiscal, ello entra dentro de la competencia originaria propia del órgano judicial de hacer ejecutar lo juzgado (art. 117.4 CE), sin que ningún precepto legal le haya privado de tal competencia. No existe un silencio o una laguna de la Ley 1/1996, pues el propósito claro de ésta es circunscribir el ámbito de decisión de la Comisión de Asistencia Jurídica Gratuita a unas concretas y muy limitadas funciones que no incluye el supuesto del artículo 36 de la Ley 1/1996." TCJ, ST de 19.10.1999

Revocació de la Justícia Gratuïta reconeguda.

D'acord amb aquesta interpretació de la Llei 1/1996, hi ha dos supòsits clarament diferenciats en què malgrat un reconeixement inicial del dret posteriorment el justiciable haurà de pagar les costes a què ha estat condemnat:

quan la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta revoca d'ofici les resolucions de reconeixement del dret d'assistència jurídica gratuïta, per falsejament o ocultació de dades (que també poden al·legar davant la Comissió les parts contràries en el procediment judicial, com a parts amb un interès legítim en l'expedient administratiu de reconeixement del dret) d'acord amb l'article 17 de la Llei 1/1996

quan l'òrgan judicial que ha conegut del procediment judicial declara que el justiciable ha vingut a millor fortuna

Obtenció d'un Benefici Econòmic

Qüestió diferent, però transcendent, constitueix la previsió que la Llei 1/1996 estableix a l'apartat 36.3 respecte a la relació econòmica entre el beneficiari de justícia gratuïta i els professionals que li han estat designats per la defensa dels seus interessos. El legislador fixa el criteri del benefici econòmic, per establir que en el cas que el justiciable que tingui reconeguda la gratuïtat obtingui un benefici econòmic haurà de satisfer les costes, és a dir, entre d'altres, els honoraris professionals, devengats en raó de la seva defensa al procediment.

En aquest supòsit fixa com a límit, el criteri legal de la tercera part del benefici obtingut. És a dir, els honoraris s'han de calcular i no podran superar aquest límit, cas contrari s'han de reduir al mateix. Així doncs no es tracta de considerar que automàticament el justiciable hagi de satisfer el terç del benefici obtingut, sinó la minuta que correspongui per la intervenció professional realitzada, que pot ser inferior, igual, o superior, i en aquest últim cas ha de ser reduïda.

CONSIDERACIONS COMUNS.-

Finalment, considerar que el càlcul dels honoraris professionals de lletrat i els aranzels de Procurador, en tots els supòsits, es realitzarà no considerant els mòduls de pagament oficials per les actuacions realitzades per Torn d'Ofici, sinó conforme a les normes orientadores d'honoraris professionals col·legials respectives.

En tots els supòsits comentats anteriorment, tant l'article 36 de la Llei 1/1996 com l'article 32 del Decret 252/1996, de desenvolupament de la Llei, estableixen l'obligació de devolució de les quantitats percebudes amb càrrec als fons públics pels professionals que han actuat d'ofici, una vegada hagin obtingut el pagament dels seus honoraris.

Sonia Torras-Puigdomènech
Advocat
Membre Comissió Torn d'Ofici
Vocal de la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta Daniel Castaño Garcia
Secretari de la Comissió d'Assistència Jurídica Gratuïta
Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya